

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наукова бібліотека імені М. Максимовича
Інформаційно-бібліографічний відділ

ТЕМАТИЧНИЙ СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ З
ПИТАНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ
Випуск № 7 : Наука в Україні та за кордоном

Київ 2024

Тематичний список публікацій з питань вищої освіти та науки / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка імені М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. ; [упоряд. В. Матюха ; за заг. ред. І. Тіщенко. – Київ : [б. в.], 2024. – Вип. 7 : Наука в Україні та за кордоном. – 37 с.

Представлено список наукових публікацій, в яких розглядаються актуальні питання сучасної науки та надасть читачам зручний пошук у фондах Наукової бібліотеки імені М. Максимовича. Огляд розкриває наукові дослідження, які охоплюють багато галузей науки і техніки – від медицини до космічного відкриття та розвідок космічного простору, від металургії до мікроелектроніки, методи та обговорення їх результатів. Огляд містить нормативні документи в галузі науки, статті українських та зарубіжних науковців, матеріали наукових конференцій тощо. Інформація буде корисною для студентів, аспірантів, магістрантів, викладачів, науковців, менеджерів освітньої системи вищої професійної школи.

●

ЗМІСТ

Нормативні документи в галузі освіти та науки	4
Огляд науки в Україні	4
Національна академія наук України	21
Видатні особистості в науці	26

Нормативні документи в галузі освіти та науки

1. **Кабінет Міністрів України** завершив процедуру передання Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем до НАН України // *Голос України*. – Київ, **2024**. – 16 жовт. (№ 146). – С. 8.

2. **Оголошено** конкурс на фінансування німецько-української науково-дослідницької співпраці для сталого відновлення // *Голос України*. – Київ, **2024**. – 27 листоп. (№ 176). – С. 7.

3. **Про присудження** премій Президента України для молодих вчених 2024 року : Указ Президента України від 22 листопада 2024 р. № 782/2024 // *Урядовий кур'єр*. – Київ, **2024**. – 3 груд. (№ 244). – С. 3.

Серед номінованих на премію – науковці та викладачі КНУ імені Тараса Шевченка: Н. Ю. Струтинська, К. В. Тереміленко, О. О. Калмикова, М. В. Ситницький.

Огляд науки в Україні

4. **Абрамова І. В.** Фінансування міжнародних грантових угод у сферах науки та інновацій через призму декомпозиційної моделі / І. В. Абрамова, П. Г. Поплавський // *Бізнес Інформ*. – Харків, **2024**. – № 4 (555). – С. 26–31.

Забезпечення резильєнтності бізнесу в умовах VANI-світу.

5. **Вівчарик О.** 3-тя Міжнародна науково-практична Конференція "Нанооб'єкти і наноструктурування" / О. Вівчарик // *Освіта і суспільство*. – Київ, **2024**. – № 9/10 (88/89), верес. – жовт. – С. 4.7.

9 жовтня у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбулася 3-тя Міжнародна науково-практична конференція "Нанооб'єкти і наноструктурування". Результати своїх досліджень представили молоді науковці Інституту хімії функціональних матеріалів НТК "Інститут монокристалів" НАН України на 3-тій Міжнародній науково-практичній конференції "Нанооб'єкти і наноструктурування".

6. **Відновлення і стійкість / за інформацією комунікаційного офісу МАН // Слово Просвіти. – Київ, 2024. – 7–13 листоп. (№ 44). – С. 1.**

Команда МАН долучилася до заходу "Відновлення та стійкість: майбутнє через нематеріальну культурну спадщину". 6 жовтня президент Малої академії наук Станіслав Довгий та куратори проєкту з охорони нематеріальної культурної спадщини МАН Марія Лубинська і Богдан Гасюк долучилися до заходу Національної академії мистецтв України "Відновлення та стійкість: майбутнє через нематеріальну культурну спадщину". Захід провели з нагоди Міжнародного дня нематеріальної культурної спадщини, під час нього відкрили виставку "Жива спадщина: час, простір, культура". З промовою виступив президент МАН Станіслав Довгий, зазначивши: "Цьогоріч практику Малої академії наук з охорони гуцульського орнаменту (узорів) та пов'язаного з ним культурного простору внесли до інвентарю належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Ця подія – результат роботи МАН, адже наша команда впроваджує в освітній процес знання про нематеріальну культурну спадщину та поширює їх серед молоді".

7. **Волкова Г. Іі що там у голові? і що там у голові? Новий ангіограф, який почав працювати в Полтаві, моделює судини головного мозку, шукає причини інсульту / Г. Волкова // Україна молода. – Київ, 2024. – 6 листоп. (№ 45). – С. 3.**

Відтепер у Полтавській обласній клінічній лікарні ім. М. В. Скліфосовського пацієнти з гострим мозковим інсультом та іншими патологіями судинної системи зможуть отримувати набагато якіснішу, ніж раніше, медичну допомогу. Це стало можливим завдяки встановленому тут ангіографу (цифровому рентген-апарату) нового покоління Azurion 7 B20 виробництва нідерландського концерну Philips. Жоден з дев'яти ангіографів, які вже працюють на Полтавщині, не має такої якісної 3D-проєкції, як цей, що з'явився в обласній клініці. Про можливості й переваги новітнього апарату розповів завідувач нейрохірургічного відділення обласної клініки Михайло Тончев.

8. **Волкова Г.** Погляньте, що вони знайшли! Загадковий артефакт: уламок ручки античної амфори, який виявили на Полтавщині, поставив учених світу у тупик / Г. Волкова // Україна молода. – Київ, **2024**. – 30 жовт. (№ 44). – С. 8.

Під завершення цьогорічного сезону археологічних розкопок біля знаменитого Більського городища неподалік селища Котельва Полтавської області сталася сенсація: було знайдено уламок античної амфори IV століття до нашої ери з рідкісним клеймом майстра. Досі за понад 70 років наукових досліджень у межах Більського мікрорегіону подібних артефактів не виявляли. За клеймом шукатимуть майстра. Невеликий уламок ручки античної амфори в наших краях – суцільна загадка для українських учених.

9. **Галата С.** Допомога науковцям. Нові можливості від НКП Програми "Горизонт Європа" / С. Галата // Світ. – Київ, **2024**. – Жовт. (№ 37/38). – С. 6.

В Україні починають працювати Національні контактні пункти Програми ЄС "Горизонт Європа". Нещодавно підписано договір про створення НКП за напрямом діяльності "Здоров'я". Його підписали Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького (на основі якого діятиме НКП) та Міністерство освіти і науки України. НКП очолив Роман Лесик, керівник Центру молекулярного дизайну, досліджень лікарських засобів та біологічно-активних сполук, завідувач кафедри фармацевтичної, органічної й біоорганічної хімії ЛНМУ ім. Данила Галицького.

10. **Галата С.** Забагато чи замало в Україні науковців? На конференції BioGENext прозвучало чимало цікавих, а подекуди й контroversійних думок / С. Галата // Світ. – Київ, **2024**. – Жовт. (№ 37/38). – С. 3.

"Чи не вважаєте ви, що в Україні надто багато науковців?", – пролунало запитання з залу до заступника міністра освіти Дениса Курбатова під час панельної дискусії на конференції BioGENext. Конференція зібрала науковців, освітян, представників фармацевтичних компаній та державних

інституцій, щоб спільно формувати дієву екосистему для біомедичних досліджень в Україні. Її організували група компаній "ЮРІЯ-ФАРМ" та Інститут молекулярної біології і генетики НАН України. У дискусії також взяли участь директор Інституту молекулярної біології і генетики НАН України Михайло Тукало, генеральний директор ТОВ "ЮРІЯ-ФАРМ" Дмитро Деркач, менеджерка з комунікацій Київського академічного університету та проєкту "Академ Сіті" Галина Посенко та інші вчені. Наукова молодь активно ставила запитання і під час розмови, і після того, як мікрофони було вимкнено. Учасники дискусії міркували: що потрібно для того, щоб біотехнології стали проривною галуззю економіки; як найефективніше використовувати наукову інфраструктуру. А також – чи не забагато в країні вчених.

11. **Галата С.** Фронт близько! Тил створює новаторські технології й допомагає / С. Галата // Світ. – Київ, **2024**. – Листоп. (№ 41/42). – С. 8.

Кожна з команд, які подали проєкти на секцію "Інфраструктура та промисловий хайтек" фестивалю "Sikorsky Challenge 2024: інновації для миру і безпеки України", намагалася відповісти на реальні виклики й проблеми, які створила війна. Це були й інноваційний спосіб плести маскувальні сітки, і швидке зведення будинків для переміщених осіб, і діагностика обладнання (зокрема, в енергетиці), і багато інших проєктів та ідей. Стартап "Електрохімічний 3D-друк" представив науковець Георгій Васильєв. Дослідник працює у Київській політехніці, спеціалізується на технічній електрохімії. "Це технологія друку металом без лазера і порошку, – пояснив доповідач. – Вона може революціонізувати виробничі процеси, особливо у сфері виробництва з металу". Георгій Васильєв розповів, що електрохімічний 3D-друк – це новаторська технологія, що використовує електрохімічний процес для прямого друку металевих виробів з високою точністю.

12. **Гачкевич А.** Вплив штучного інтелекту на сферу судочинства та перспективи подальших досліджень / А. Гачкевич // Слово Національної школи суддів України. – Київ, **2024**. – № 1 (46). – С. 27–37.

13. **Дячук О.** ООН розглядає екологічну безпеку під час війни та збройних конфліктів. У фокусі – Україна. Наш репортаж – зі штаб-квартири ООН / О. Дячук // Світ. – Київ, **2024**. – Листоп. (№ 43/44). – С. 6–7.

6 листопада 2024 року в штаб-квартирі ООН відбувся семінар "Екологічна безпека під час війни та збройних конфліктів". Особлива увага приділялася екологічним наслідкам війни в Україні. Захід був приурочений до Міжнародного дня запобігання експлуатації довкілля під час війни та збройних конфліктів. Він об'єднав державних і громадських діячів з понад 20 країн світу. Основні завдання семінару включали: оцінку масштабів екологічного збитку, завданого Україні; підвищення обізнаності міжнародної спільноти про регіональні та глобальні наслідки російсько-української війни, зокрема про непоправну шкоду здоров'ю населення, повернення уваги до необхідності правової оцінки екологічних збитків, організації заходів для їх відшкодування та притягнення винних до відповідальності; представлення зусиль України з відновлення довкілля за підтримання міжнародних партнерів; стимулювання глобальної співпраці для захисту довкілля під час збройних конфліктів. На завершення Пекка Гаавісто підвів підсумки семінару. Він наголосив на одностайній підтримці міжнародною громадськістю пункту 8 Української формули миру, спрямованого на розв'язання проблеми екологічних наслідків війни.

14. **Жмуйда Н.** Мала академія наук: шанс проявити себе / Н. Жмуйда // Слово Просвіти. – Київ, **2024**. – 7–13 листоп. (№ 44). – С. 1, 4.

31 жовтня Мала академія наук вперше провела наукову історичну конференцію для учнів 9–11 класів "СпільноСТОРІЯ–2024". Захід об'єднав науковців, освітян та юних дослідників, які обговорили історичні події і явища та їхні наслідки.

15. **Капіца Ю. М.** Права інтелектуальної власності на результати досліджень українського вченого, що працює за кордоном, та іноземного вченого, що працює в Україні. / Ю. М. Капіца, Д. С. Махновський,

К. С. Шахбазян // Теорія і практика інтелектуальної власності. – Київ, 2022. – № 6 (128). – С. 5–18.

16. **Кармазіна М.** Штучний інтелект: особливості етапів розвитку і застосування / М. Кармазіна // Освіта і суспільство. – Київ, 2024. – № 11 (80), листоп – С. 19–20.

17. **Краковська С.** А що таке сніг, мамо? / С. Краковська ; записав О. Листопад // Світ. – Київ, 2024. – Серп. (№ 29/30). – С. 6.

Уже років через 15–20 з таким запитанням звертатимуться до батьків маленькі українці. Якщо тільки ми усією планетою не зупинимо зміну клімату. Про наші кліматичні перспективи та ризики розповіла під час INSCIENCE Conference 2024 відома кліматологиня Світлана Краковська. Світлана Краковська, старша наукова співробітниця, кандидатка фізико-математичних наук, очолює лабораторію прикладної кліматології Українського гідрометеорологічного інституту. З 2013-го представляє Україну в IPCC – Міжурядовій групі експертів зі зміни клімату при ООН. Журнал Nature включив її до десятки найвпливовіших на науку людей у 2022 році. У 1997–1998 роках була однією з перших чотирьох жінок-зимівниць на українській антарктичній станції "Академік Вернадський", у 2021 році нагороджена Орденом Княгині Ольги III ст.

18. **Кулик Н.** Інноваційний прорив як усвідомлена необхідність / Н. Кулик // Світ. – Київ, 2024. – Листоп. (№ 41/42). – С. 6.

Обговорення можливого прориву в інноваційній трансформації України під час і після війни, візійні меседжі з питань енергетичної стійкості міст і регіонів, власне презентації проєктів-фіналістів секції "Енергетична стійкість і безпека" – таким був другий день фестивалю Sikorsky Challenge 2024.

19. **Курінний Л.** Кращі з кращих. Підбито підсумки VII Національного конкурсу на краще юридичне видання / Л. Курінний // Юридичний вісник України. – Київ, 2024. – 1–15 листоп. (№ 44/45). – С. 8–11.

Три тижні тому, на шостому розширеному засіданні Організаційного комітету VII Національного конкурсу на краще юридичне видання (відбулося 4 жовтня в змішаному режимі офлайн/онлайн) було підбито підсумки цього важливого громадсько-професійного заходу, спрямованого на підтримку й розвиток юридичної освіти, науки й книговидавничої справи. Опісля, протягом травня-червня, з числа провідних юридичних колективів було визначено чотири базові установи для конкурсних комісій – це Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Київський університет права НАН України; Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Ужгородський національний університет і затверджено керівників конкурсних комісій, а також сформовано склад самих комісій.

20. **Лимич А.** Світла урочистість "Днів української культури" в Загребі / А. Лимич // Слово Просвіти. – Київ, **2024**. – 7–13 листоп. (№ 44). – С. 5.

Нещодавно в гостинній хорватській столиці відбувся дводенний міжнародний захід "Дні української культури: Загреб 2024". Головною подією першого дня стала презентація сьомої книги "Українці Хорватії: матеріали та документи", яку підготував президент Українського культурно-просвітнього товариства "Кобзар" Славко Бурда, вмістивши до видання статті від 17 авторів, переважно науковців і дослідників української та хорватської історії і культури. Ця книга, як і попередні, видана за підтримки Ради національних меншин Республіки Хорватія. В рамках програми відбулись презентація сьомої книги "Українці Хорватії: матеріали та документи" в редакції Славка Бурди, покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку з культурно-мистецькою програмою, лекція професора Володимира Сергійчука з Києва на тему "Московський геноцид українців упродовж останніх трьох і більше століть. Крок за кроком до перемоги, свободи та незалежності України".

21. **Листопад О.** Хроніки отруєння Сейму й Десни: невивчені уроки / О. Листопад // Світ. – Київ, **2024**. – Серп. (№ 29/30). – С. 7.

Наскільки адекватно відповідальні установи відреагували на забруднення росією Сейму і Десни у серпні–вересні 2024-го? Чи готові ми належно реагувати у разі повторення таких сценаріїв? Щоб розібратись, цю історію варто уважно проаналізувати. Нагадаю, що забруднений масив води за три з половиною тижні (усе почалося 14 серпня на кордоні з росією) досяг Чернігова. А 15–16 серпня, як і прогнозував Укргідрометцентр, забруднена вода дісталася Київщини. Усі служби активно готувалися до цього. "Міндовкілья співпрацює з ПрАТ «АК і Київводоканал» щодо розробки комплексу заходів на випадок можливого погіршення якості води біля питних водозаборів", – повідомило відомство на своїй фейсбук-сторінці вранці 10 вересня.

22. **Литвиненко А. С.** XXIX Всеукраїнська наукова конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів на тему "Наука для відбудови України" / А. С. Литвиненко, Т. В. Бессалова // Наука та наукознавство. – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 173–177.

19 квітня 2024 р. в межах Міжнародного молодіжного симпозиуму з історії науки і техніки "Пріоритети української науки" відбулася XXIX Всеукраїнська наукова конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів на тему "Наука для відбудови України". У зв'язку із воєнним станом, оголошеним унаслідок російсько-української війни, конференцію проведено в онлайн-режимі. Організаторами стали: Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, товариство істориків науки, Рада молодих учених при МОН України, Центр досліджень з історії науки і техніки імені О. П. Бородіна Державного університету інфраструктури та технологій, Державний політехнічний музей імені Бориса Патона при НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського", Інститут біохімії імені О. В. Палладіна НАН України, Меморіальний музей О. В. Палладіна, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Музей історії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Науково-дослідний інститут астрономії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Музей астрономії імені М. П. Барабашова НДІ астрономії

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Центральний державний науково-технічний архів України.

23. **Мазуркова О.** Покоління, загартоване війною. У Києві відбувся 10-й безпековий форум / О. Мазуркова // Україна молода. – Київ, 2024. – 6 листоп. (№ 45). – С. 7.

Це перший такий захід після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, організований фондом Арсенія Яценюка "Відкрий Україну" у співпраці з офісом НАТО в Україні та за підтримки Національного демократичного інституту і представництва Фонду Фрідріха Еберта в Україні. Інституційним партнером виступила Атлантична Рада. Цьогорічною темою форуму обрали Generation W – покоління українців, загартоване війною, готове захищати та бути свідками змін. За словами журналістки та модераторки Яни Брензей, символічна літера W також вказує на єдність – "два тебе", що підкреслює солідарність української молоді, зібраної на форумі. Після виконання гімну на сцену вийшов голова Київського безпекового форуму, прем'єр-міністр України 2014–2016 років Арсеній Яценюк.

24. **Муравська Ю.** Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світу / Ю. Муравська, Т. Сліпченко // Актуальні проблеми правознавства. – Тернопіль, 2024. – Вип. 1 (37). – С. 188–195.

25. **"Наука на колесах"** викликала ажіотаж на Чернігівщині / інф. МАН // Світ. – Київ, 2024. – Жовт. (№ 37/38). – С. 8.

Мандрівний музей науки із Києва вирушив у велике турне прифронтовими містами України. Протягом двох тижнів інтерактивні наукові експонати дивували жителів Чернігова та Ніжина. Виставка викликала величезний ажіотаж, – повідомляє пресслужба Національного центру Малої академії наук України. Попри обмеження на одночасну кількість відвідувачів з міркувань безпеки, її встигли побачити понад 1500 людей. "Кількість охочих прийти на виставку значно перевищила наші очікування і наші можливості. «Мандрівний музей науки – це програма компенсації освітніх втрат для регіонів, які особливо потерпають від війни. Ми забезпечуємо доступ до науково-пізнавальних можливостей. Ще метою проєкту є створення

сприятливого психоемоційного середовища, яке підтримує розвиток дітей і допомагає їм легше прожити наслідки війни», – зазначив президент Малої академії наук України Станіслав Довгий".

26. **Ноосфера** Вернадського, сучасна освіта і наука: під час випробувань і надалі : колект. монографія. Т. 4 / О. В. Вознюк, В. Ф. Моргун , Г. Ф. Москалик [та ін. ; [О. В. Вознюк, В. Ф. Моргун, Г. Ф. Москалик та ін.] ; за заг. ред. В. В. Рибалки ; НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Наук.-дослід. лаб. з вивч. і розроблення гуманітар. ідей акад. В. І. Вернадського. – Київ, **2024**. – 533, [1] с. : іл., портр.

27. **Огнев'юк Т.** Штучний інтелект і верховенство права: світова практика та можливості для України / Т. Огнев'юк // Слово Національної школи суддів України. – Київ, **2023**. – № 4 (45). – С. 64–70.

28. **Остролюцька Л.** Новаторство та винахідництво – ключ до розв'язання найпроблемніших завдань / Л. Остролюцька // Світ. – Київ, **2024**. – Листоп. (№ 41/42). – С. 4.

"КПІ – це кузня кадрів, винахідників, стартаперів, інженерів, усіх тих, хто рухатиме країну до перемоги, яка справді неможлива без інженерної освіти", – сказав на відкриття «Sikorsky Challenge 2024: інновації для миру і безпеки України» перший заступник голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко.

29. **Остролюцька Л.** Рух до гармонії чи до самознищення: системне осмислення конфліктного світу / Л. Остролюцька // Світ. – Київ, **2024**. – Жовт. (№ 39/40). – С. 4.8.

10 жовтня на базі Інституту прикладного системного аналізу КПІ ім. Ігоря Сікорського відбулася четверта міжнародна конференція із системного аналізу та інтелектуальних обчислень (2024 IEEE Fourth International Conference on System Analysis & Intelligent Computing, SAIC 2024). З огляду на актуальність тематики конференції, журналісти газети "Світ" звернулися до голови її організаційного комітету академіка НАН України Михайла Згуровського з запитаннями про суть і головні результати цього заходу. "Усе залежить від нас. Ухвалення Пакту майбутнього на 79-й Сесії

Генеральної Асамблеї ООН у НьюЙорку 22 вересня цього року дає надію на реалізацію моделі "гармонійного співіснування та розумного споживання", об'єднуючи країни у відповіді на виклики XXI століття. Пакт закликає лідерів 193 держав-членів ООН перетворити обіцянки на реальні дії, що здатні поліпшити життя понад 8 мільярдів людей у світі. Залишається лише сподіватися на реалізацію цього бачення".

30. **Петік Я.** Принцип роботи нейромерж для створення текстів / Я. Петік // Всесвіт. – Київ, **2024**. – № 5/8 (1149/1152). – С. 341–342.

Нейронні мережі – це спосіб машинного навчання, коли комп'ютер вчиться виконувати завдання, аналізуючи велику кількість прикладів. Нейромержі здатні обробляти великі обсяги даних, шукати серед них закономірності та давати підґрунтя для ухвалення різноманітних рішень. Спосіб передачі інформації схожий на те, як поводяться нейрони у мозку людини чи тварини. Звідси й назва технології. ChatGPT: мабуть, найбільш популярний інструмент, який струсонув індустрію та привернув увагу багатьох людей великим набором можливостей.

31. **Рубан М. Ю.** Історія Українського науково-дослідного проектно-конструкторського інституту електровозобудування як приклад результатів стратегічних прорахунків у політиці держави (1992–2003) / М. Ю. Рубан, В. В. Пономаренко // Наука та наукознавство. – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 68–92.

Наведено результати дослідження історичних подій довкола створення, розвитку та ліквідації Українського науково-дослідного, проектно-конструкторського інституту електровозобудування Науково-виробничого об'єднання "Дніпропетровський електровозобудівний завод" (НВО "ДЕВЗ"). Дослідження виконано з використанням відомчих нормативно-правових актів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та галузевих міністерств, матеріалів багатотиражних газет. Проаналізовано історичні обставини розвитку та передумов диверсифікації виробничої діяльності НВО "ДЕВЗ" на тлі становлення ринкової економіки в Україні та зниження попиту на продукцію вузькоспеціалізованого призначення.

32. **Савченко І.** Міждисциплінарний Форум МАН України / І. Савченко // Освіта і суспільство. – Київ, **2024**. – № 11 (80), листоп. – С. 4.

Щорічний Форум Національного центру Мала академія наук України "Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії" у співпраці з НАПН України. 12 листопада Національний центр "Мала академія наук України" – Центр ЮНЕСКО другої категорії з наукової освіти, спільно з командою партнерів-співорганізаторів, яка вже налічує понад 30 наукових установ НАН України й НАПН України, установ і закладів освіти МОН України, громадських організацій і зарубіжних партнерів зі США, Польщі та Ізраїлю, провели VI Всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум "Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії".

33. **Саква О.** Інститут дива. Інститут Амосова не лише ствердив своє мирне покликання, а й став військовим шпиталем [Академік Василь Лазоришинець] / О. Саква // Україна молода. – Київ, **2024**. – 20 листоп. (№ 47). – С. 10–11.

Найскладніше для журналістів, що замірилися на інтерв'ю з очільником Національного інституту серцево-судинної хірургії імені Миколи Амосова, академіком Василем Лазоришинцем, – застати директора в кабінеті: він переважно в операційній або в місті в справах Інституту чи Академії медичних наук України. "Без науки нема майбуття, поступу медицини, а зрештою – й розвиненої держави. Тож, хто б як нас не гробив, співпрацювати треба з усіма учасниками процесу. Адже вже очевидно – розраховувати на державні кошти можна лише після виконаної роботи (крім пошуково-наукової). Такою є даність, і ніякої катастрофи для зрілих, відповідальних управлінців я тут не бачу".

34. **Салімонович Л.** Гра небесних комп'ютерників. Коли і навіщо Бог створив земну цивілізацію і що нас чекає в майбутньому / Л. Салімонович // Україна молода. – Київ, **2024**. – 16 жовт. (№ 42). – С. 8.

Визначаючи вік нашої планети, вчені дійшли висновку, що вона могла з'явитися у Всесвіті близько 4,5 млрд років тому, хоча періодично народжуються й інші гіпотези. Час появи на Землі людини теж лишається

дискусійним, оскільки теорія еволюції Чарльза Дарвіна, яку офіційна наука вважає доведеною, викликає багато запитань. Аби розставити всі крапки над "і", інженер з Івано-Франківщини Микола Янко три роки поспіль вивчав історичні події, описані в Біблії, і розробив власну теорію походження нашої Сонячної системи та земної людини.

35. Святош О. Препарат надії. Амітозин – власна українська зброя у війні з раком і вірусами / О. Святош, Л. Яворська // Україна молода. – Київ, **2024**. – 16 жовт. (№ 42). – С. 9.

В Україні все ще триває важка кровопролитна війна, й уже достатньо довгий час для того, щоб можна було однозначно сказати, що це боротьба з ворогом українського народу за власне виживання й існування як нації. Війна в Україні теж несе свій руйнівний вплив на навколишнє середовище і здоров'я українського народу. Хоча офіційна статистика на даний час відсутня щодо того, чи збільшилася в Україні кількість захворювань на рак під час повномасштабної війни, водночас клінічні онкологи зі своєї практики зазначають, що почастишали випадки розвитку раку серед військовослужбовців. Лікарі пов'язують це з тим, що під час бойових дій вони постійно контактують з компонентами диму, канцерогенними й хімічними речовинами. Дані спостереження можна цілком екстраполювати і щодо більшої кількості населення України, адже обстріли і бомбардування населених пунктів призводять до викидів значної кількості токсичних хімічних речовин.

36. Скринченко В. Українська геральдика в часі й просторі / В. Скринченко // Слово Просвіти. – Київ, **2024**. – 21–27 листоп. (№ 46). – С. 11.

Геральдика – це наука, що вивчає герби, кольорові емблеми, які належали або належать особам, родам чи спільнотам, та досліджує історію виникнення і розвиток гербової традиції, закони складання гербів та їх використання. Вона стала невід'ємною частиною європейської та світової культури. В умовах відновлення історичної пам'яті України фундаментальна праця Петра Володимировича Нестеренка "Здобутки української геральдики доби Незалежності", яка нещодавно вийшла з друку, надає багатий історичний

матеріал, допомагає вченим та фахівцям, викладачам і студентам закладів культури й мистецтв у підвищенні культурно-історичної кваліфікації, а також усім, кому небайдужа історія рідної Батьківщини. Як навчальний посібник ця праця митця рекомендована Міністерством освіти і науки України, а також схвалена вченими радами Інституту історії України НАН України та історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вона видана невеликим накладом (50 примірників!) та вже й на сьогодні вважається бібліографічною рідкістю, але доступна читачам у бібліотечних книгозбірнях.

37. **Соловійов В. П.** Наука і політика: проблеми взаєморозуміння та критерії успіху / В. П. Соловійов // Наука та наукознавство. – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 153–169.

Завдання політичної влади – формувати культуру суспільства, забезпечувати гармонійну взаємодію між його інститутами і цим сприяти економічному зростанню та благополуччю. Ефективність втілення у життя політичних рішень залежить від наукової обґрунтованості управління економікою та вміння враховувати реакцію суспільства.

38. **Створення** штучного інтелекту українською мовою впишуть у Стратегію розвитку культури // Голос України. – Київ, **2024**. – 13 листоп. (№ 166). – С. 7.

39. **Стріха М.** "Бомба за кілька тижнів". Чого навчає нас іще одна провокація про нібито відновлення Україною ядерного потенціалу / М. Стріха // Україна молода. – Київ, **2024**. – 30 жовт. (№ 44). – С. 1, 6–7.

В інформаційному просторі додалося багато адреналіну: 17 жовтня німецький таблоїд Bild написав, нібито Україна має відповідні матеріали й знання, аби за кілька тижнів відновити свій ядерний арсенал. Так Bild відреагував на зроблену в Брюсселі заяву президента Володимира Зеленського про те, що Україна наразі має лише два варіанти: або в неї буде ядерна зброя, або вона повинна мати захист з боку потужного альянсу. Як відомо, український президент під час спілкування з кандидатом у президенти США Дональдом Трампом наголосив на важливості вступу

України до НАТО, зазначивши, що домовленості Будапештського меморандуму не спрацювали.

40. **Стріха М.** "Ера Трампа": чого чекати Україні. Чи перебуватиме США 12 років під повним контролем трапістів і яка доля модифікованої "доктрини Монро"? / М. Стріха // Україна молода. – Київ, **2024**. – 13 листоп. (№ 46). – С. 1, 5.

Першою реакцією багатьох (і в Україні, й у країнах ЄС, і в самих Сполучених Штатах) на звістку про переконливу перемогу Трампа і трампістів був розпач. І лише дехто з європейських та українських експертів доводив: катастрофи ще не сталося, з тими, за кого проголосували американці, треба намагатися працювати. На цьому тлі політики наввипередки вітали президента-електа, не шкодуючи суперлативів для його перемоги (й чинити інакше для них було б зараз просто самогубством).

41. **Стріха М.** Книга про забутого українського піонера дослідження пробіотиків / М. Стріха // Всесвіт. – Київ, **2024**. – № 5/8 (1149/1152). – С. 376–378. – Рец. на кн.: Dr. W. S. Kindraczuk. Forgotten Chemist of Lancut & Pioneer of Probiotics. By Romana M. Bahry, York University, Toronto (2018).

Пробіотики – живі мікроорганізми, що позитивно впливають на здоров'я людини, нормалізуючи мікрофлору кишково-шлункового тракту – давно ввійшли в наш побут. У 1912 р. доктор Володимир Сильвестр Кіндрачук надрукував у "Австрійському журналі молочарства" статтю про результати власних здійснених у віденській лабораторії досліджень гуцульського аналогу йогурту – гусянки. Цей традиційний карпатський напій виготовляють шляхом заквашування кип'яченого молока (його після охолодження до температури людського тіла розливають у горщики, стінки яких змащено сметаною). Гусянка могла зберігатися місяцями, і тому заміняла в кухні гуцулів звичайне молоко взимку.

42. **Сушко К.** Хто все ж таки захистить Хортицю? / К. Сушко // Українська літературна газета. – Вишгород, **2024**. – Жовт. (№ 10). – С. 6–7. – Закінчення. Поч. у ч. 9, 2024.

"Археологічні дослідження 1990-х років докорінно змінили існуюче уявлення про Хортицю. Якщо раніше острів вважався історичною пам'яткою, пов'язаною головним чином із запорозьким козацтвом, то після археологічних досліджень, завдяки яким на Хортиці було виявлено і реконструйовано низку святилищ доби бронзи, він став сприйматися островом-святилищем, сакральним топосом, витоки якого сягають щонайменше III–II тисячоліть до нової ери". Автор – доктор філософських наук, професор, викладач Києво-Могилянської академії Юрій Завгородній.

43. **Тиждень** відкритого доступу в Україні // Голос України. – Київ, **2024**. – 7 листоп. (№ 162). – С. 16.

Відбулася III Міжнародна конференція "Відкрита наука та інновації в Україні 2024", організована Міністерством освіти і науки України спільно з Державною науково-технічною бібліотекою та Лейбніцьким інформаційним центром науки і технологій. Учасники розглянули нові методики оцінювання наукової діяльності, важливість відкритого доступу до даних, а також перспективи подальшого впровадження інновацій в Україні.

44. **Українські** вчені можуть отримати доступ до 47 полярних наукових інфраструктур: почався конкурс // Голос України. – Київ, **2024**. – 16 жовт. (№ 146). – С. 7.

45. **Шеремета Ю.** Інновації, що наближають перемогу / Ю. Шеремета // Освіта і суспільство. – Київ, **2024**. – № 11 (80), листоп. – С. 2.

7 листопада Міністерство освіти і науки України, Міністерство цифрової трансформації України та Brave1 провели спільний захід до Всесвітнього дня науки –World Science Day: Deeptech to Defencetech, на якому обговорили перспективи створення інновацій, що наближають перемогу та відзначили ключові досягнення українських науковців.

46. **Шулікін Д.** Тренди оборонки: на чому концентруємо увагу / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2024**. – Листоп. (№ 41/42). – С. 5.

На яких ключових технологіях сьогодні концентрують увагу наші ОПК і військо, як подружити науку й оборонно-промисловий комплекс, як виробничникам у непростих умовах наростити виробництво? Під час

форуму "Інновації в оборонно-промисловому комплексі", який відбувся в рамках фестивалю "Sikorsky Challenge", пролунало чимало цікавих думок від представників органів державної влади, державних і приватних підприємств ОПК та їхніх об'єднань.

47. **Янко М. С.** Гра небесних комп'ютерників коли і навіщо Бог створив земну цивілізацію і що нас чекає в майбутньому? (Ч. 3) / М. С. Янко ; записала Л. Салімонович // Україна молода. – Київ, **2024**. – 30 жовт. (№ 44). – С. 9. – Закінчення. Поч. у № 42, 43, 2024.

"Людина як носій вищого Розуму у Всесвіті повинна прагнути досягти такого духовного, морального, інтелектуального й тілесного рівня, аби бути досконалою, як досконалий Отець наш Небесний. Життя треба прожити мудро, користуючись одвічним космічним законом права вибору, що гарантує кожному свободу творити добро чи зло. Людині належить своїм інтелектом, цілеспрямованістю, силою волі й результатами власної творчої праці виконати доленосну Місію, закодovanу в гени числами дати народження. Отримані нами знання стануть важливим внеском в Інформаційну базу Всесвітнього Розуму, що забезпечуватиме нескінченність його існування".

48. **"Sikorsky Challenge 2024: інновації для миру і безпеки України"** // Світ. – Київ, **2024**. – Листоп. (№ 41/42). – С. 1.

З 29 жовтня по 3 листопада 2024 року в Київському політехнічному інституті імені Ігоря Сікорського відбувся XIII Фестиваль інноваційних проєктів "Sikorsky Challenge 2024: інновації для миру і безпеки України". Це вже третій Фестиваль, що був проведений в умовах війни. Сьогодні поставило перед нами неймовірні виклики, примусило усвідомити нові реалії та виробити стратегічні завдання на післявоєнний період відновлення та розвитку України. Післявоєнна відбудова України має базуватися на швидкому та ефективному впровадженні інноваційних технологій і розробок за всіма напрямками економіки країни, тому саме цим надважливим напрямом відновлення України і був присвячений цьогорічний XIII Фестиваль інноваційних проєктів "Sikorsky Challenge 2024".

49. **Pasichnyk N.** Congresses of natural scientists and mathematicians in the “Bulletin of experimental physics and elementary mathematics” (1886–1917): Analysis of publications / N. Pasichnyk, R. Rizhniak // Історія науки і техніки. – Київ, 2023. – Т. 13, вип. 2. – С. 280–310.

З'їзди й конгреси природознавців і математиків у "Віснику дослідної фізики та елементарної математики" (1886–1917 рр.): аналіз публікацій. У статті представлені результати дослідження публікацій у "Віснику дослідної фізики та елементарної математики", що видавався в Києві та Одесі протягом 1886–1917 рр., про організацію, проведення та результати вітчизняних і закордонних з'їздів та конгресів математиків і природознавців. Журнал був неофіційним періодичним друкованим виданням математичного відділення Новоросійського товариства дослідників природи. Дослідження проведене з метою здійснення змістовного та кількісного аналізу текстів публікацій журналу, в яких висвітлюються матеріали таких зібрань науковців та педагогів.

50. **Verhunov V.** Development of natural knowledge as a basis for the organization of agricultural research in the forest-steppe zone of Ukraine (1st quarter of the 20th century) / V. Verhunov, N. Shchebetiuk // Історія науки і техніки. – Київ, 2024. – Т. 14, вип. 1. – С. 85–102.

Використання інновацій та інформаційно-технологічних підходів в аграрній сфері України за умов глобального впливу ґрунтується на результатах різнобічних довготривалих досліджень. Розкрити особливості становлення українських природознавчих знань в історичній ретроспективі за допомогою застосування проблемно-хронологічного і порівняльно-історичного методів і стало нашою метою.

Національна академія наук України

51. **Загородній А.** Академія наполегливо працює задля майбутнього України. Президент НАН України академік Анатолій Загородній відповідає на запитання газети "Світ" / А. Загородній ; розпитувала Л. Остролуцька // Світ. – Київ, 2024. – Листоп. (№ 43/44). – С. 1, 3.

"Національна академія наук України й далі наполегливо працює, адаптуючись до нових викликів і умов. Як і завжди, дослідження наших науковців спрямовані на розв'язання актуальних для держави проблем. Насамперед – забезпечення оборони країни, її енергетичної, екологічної, продовольчої безпеки. Наведу лише кілька прикладів. Для забезпечення енергетичної незалежності України наші науковці створили вітчизняні поглинальні елементи для систем управління та захисту українських АЕС. Раніше такі системи постачалися лише з країни-агресора. Наукові доробки вчених Академії забезпечили створення та вже серійний випуск на ПАТ «Завод Південкабель» кабелів з алюмінієвою жилою підвищеної гнучкості та стійкості до зовнішніх впливів, що вкрай необхідно для скорочення термінів відновлення об'єктів енергоінфраструктури. І сьогодні такі кабелі не лише «закривають» усі потреби України, але й активно експортуються у країни Європи".

52. **Куцина І. В.** Результати діяльності Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України у 2023 році / І. В. Куцина, В. С. Гавриленко, Д. І. Хвалін // Ядерна енергетика та довкілля. – Київ, **2024**. – № 1 (29). – С. 61–77.

53. **Міщук О. М.** Фінансове забезпечення досліджень і розробок у Національній академії наук України: статистична оцінка / О. М. Міщук, Л. П. Овчарова // Наука та наукознавство. – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 3–23.

Викладено результати авторського дослідження особливостей фінансового забезпечення досліджень і розробок (ДР) у Національній академії наук України (НАН України, Академія). Джерельну базу дослідження склали матеріали парламентських слухань щодо фінансового забезпечення національної науки, публікації провідних вітчизняних науковців, матеріали засідань і постанови Президії НАН України за період 2020–2023 рр., річні звіти про діяльність НАН України, статистичні матеріали Держстату України і міжнародних

організацій, інформаційні матеріали, розміщені на вебсайті НАН України, Міністерства освіти і науки України та Національного фонду досліджень України (НФДУ). Надано статистичну інформацію про фінансування ДР у НАН України з державного бюджету в 2010–2023 рр., структуру надходження коштів до спецфонду НАН України у 2023 р., фінансування ДР з державного бюджету за відділеннями НАН України у 2023 р., кількість і фінансування договорів із вітчизняними та іноземними партнерами у 2023 р., фінансування ДР коштом грантів НФДУ. Аналіз статистики фінансування ДР у НАН України з державного бюджету вказав на його різке зменшення відносно ВВП (з 0,23 % в 2010 р. до 0,09 % в 2023 р.), незважаючи на абсолютне зростання; на суттєве скорочення частки фінансування із загального фонду (з 85,4 % в 2022 р. до 76 % у 2023 р.).

54. **Новальська Т.** Перше комплексне дослідження бібліотечної мережі Національної академії наук України як єдиної системи бібліотечно-інформаційного забезпечення української науки / Т. Новальська // Бібліотечний вісник. – Київ, **2024**. – № 3 (275). – С. 111–112. – Рец. на кн.: Інформаційно-комунікаційна діяльність бібліотечної мережі Національної академії наук України в системі наукових комунікацій: монографія / О. Сокур, О. Клименко. – Київ, 2022. – 244 с.

Актуальність дослідження інформаційно-комунікаційної діяльності бібліотечної мережі Національної академії наук України упродовж столітньої історії її функціонування й зумовило мету написання представленої монографії. Авторками розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо формування і розбудови взаємодії учасників цієї наукової інфраструктури. Рецензія на книгу: Сокур О. Л., Клименко О. З. Інформаційно-комунікаційна діяльність бібліотечної мережі Національної академії наук України в системі наукових комунікацій: монографія / НАН України, Нац. б-ка України

ім. В. І. Вернадського ; відпов. ред. О. М. Василенко. – Київ, 2022. – 244 с.

55. **Оніщенко О.** Науково-інформаційне забезпечення Національної академії наук України періоду незалежності: напрями, здобутки, перспективи / О. Оніщенко, Г. Солоїденко // *Бібліотечний вісник*. – Київ, 2024. – № 3 (275). – С. 22–41.

Наука за кордоном

56. **Андрощук Г. О.** Боротьба проти недобросовісних патентних заявок у Китаї / Г. О. Андрощук // *Наука та наукознавство*. – Київ, 2024. – № 3 (125). – С. 24–42.

Розглянуто організаційні та економіко-правові аспекти боротьби з недобросовісними патентними заявками на винаходи, корисні моделі, промислові зразки в Китаї. Дослідження виконано на базі аналізу зарубіжних документів, присвячених патентному законодавству Китаю, практиці недобросовісного подання патентних заявок, нормативно-правовим заходам, яких вживає китайський уряд у боротьбі з цим явищем. Зазначено, що попри провідну позицію Китаю за показниками винахідницької та патентної активності, зміщення акцентів у бік якісних аспектів патентної діяльності, в країні залишається значною кількістю недобросовісних патентних заявок. Проаналізовано нормативну базу, динаміку подання заявок, особливості патентної експертизи, роль проєкту IP Key China, правозастосовну практику та адміністративні процедури Національного відомства інтелектуальної власності Китаю. Розглянуто типові приклади недобросовісних патентних заявок: подання патентним агентством плагиатної або сфабрикованої заявки на патент; використання патентним агентством неправдивої адреси та контактної інформації для подання заявки на патент; організоване виготовлення, перекупівля та перепродаж патентів. Проаналізовано особливості набуття прав на патенти, визначені Законом про патенти КНР (на винаходи, корисні моделі та промислові зразки), розглянуто причини переваг заявок на корисні моделі

порівняно із заявками на винаходи, висвітлено особливості стратегічного патентування і правозастосування корисних моделей у КНР.

57. **Головко Т.** У пошуках паралелей між "тоді" і "завтра", або Чи здатна історія минулих цивілізацій визначити майбутнє людства? / Т. Головко // Слово Просвіти. – Київ, **2024**. – 17–23 жовт. (№ 41). – С. 12–13.

Сучасний світ переповнений численними дослідженнями, версіями, здогадами про те, як діяння минулих епох впливають на дні нинішні і що вони несуть майбутньому. Зустрічаємося з цим мало не щодня, дивуючись і захоплюючись талантом тих, хто невпинно й послідовно прагне віднайти, встановити істину. Серед них – і норвезький вчений, письменник та режисер Тер'є Тведт із своєю книгою "Історія світу. Минуле як дзеркало сьогодення" (переклад з норвезької Микити Никончука), яка побачила світ у харківському видавництві "КСД". Вже у преамбулі видання автор згадує три позиції, які надихнули його взятися за її написання.

58. **Назукова Н. М.** Фінансування досліджень і розробок в Європі в умовах глобальних шоків / Н. М. Назукова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Київ, **2024**. – Вип. 159, спец., ч. 1. – С. 114–116.

Фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт в Європі.

59. **Шулікін Д.** Втома Європи – це ніщо, порівняно з тим, що переживають українці / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2024**. – Листоп. (№ 43/44). – С. 7.

Яку відповідальність несе наука за демократичну та об'єднану Європу? У жовтні Берлінсько-Бранденбурзька академія наук разом з Європейським центром солідарності організувала конференцію "Відродження Європи". Наше видання вже писало про однойменний маніфест, який підписали низка урядовців, представників наукових установ і громадських організацій з України та всієї Європи. І от тепер конференція, яка відбулась у досить символічному місці – на території Гданської верфі, де свого часу зародився легендарний рух "Солідарність". "Світ" звернувся до радника президента Берлін-Бранденбурзької академії наук Роланда Рьомхільдта з проханням детальніше розповісти про перебіг конференції.

60. **Garcia-Atutxa I.** The epistemological impact of Augustin-Jean Fresnel and his wave theory of light in the 19th century / I. Garcia-Atutxa, B. E. Dudagoitia, F. Villanueva-Flores // Історія науки і техніки. – Київ, 2024. – Т. 14, вип. 1. – С. 33–45.

Епістемологічний вплив Огюстена-Жана Френеля та його хвильової теорії світла в 19 столітті. Це дослідження ретельно вивчає виклик Огюстена-Жана Френеля корпускулярній теорії Ньютона за допомогою його інноваційної теорії хвиль світла. Підтриманий точними вимірюваннями та "інтегралами Френеля", Френель отримав Премію Паризької академії наук в 1819 році.

61. **Gutnyk M.** The Fe-C diagram – History of its evolution / M. Gutnyk, F. Nurnberger // Історія науки і техніки. – Київ, 2023. – Т. 13, вип. 2. – С. 243–262.

Діаграма Fe-C – історія її еволюції. Розглядається еволюція концепцій і методів фізичних та хімічних наук.

Видатні особистості в науці

Про людей, чий досягнення і творіння, завдяки інтелекту, наполегливій праці та таланту, наближали до знакових подій і залишили яскравий слід в історії України і світу. Їх надзвичайна праця і відкриття сприяють прогресу людства!

Альбицький Василь Іванович – вчений-гідралік

62. **Панасюк А. О.** Життєвий шлях і психологічний портрет професора Василя Івановича Альбіцького (1850–1926(?)) / А. О. Панасюк // Наука та наукознавство. – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 130–152.

Наведено результати дослідження рис характеру видатного вченого-гідраліка, педагога, громадського діяча та професора Харківського технологічного інституту Василя Івановича Альбіцького з метою створення його морально-психологічного портрету. Актуальність розвідки зумовлена тим, що постать В. І. Альбіцького, попри його вагомий внесок у розвиток науки та освіти, сприймається багатьма вітчизняними дослідниками як одіозна фігура, нерозривно пов'язана з монархічним режимом. Розкриття індивідуальності цього провідного науковця у галузях гідраліки та гідротехніки відкриває нові перспективи для розуміння зв'язку між його моральними цінностями та науково-педагогічною діяльністю.

63. **Панасюк А.** Науково-практична діяльність професора В. І. Альбіцького та його внесок у розвиток науки та інженерної освіти / А. Панасюк // Емінак. – Миколаїв, **2024**. – № 2 (46), квіт.–черв. – С. 293–311.

Барабашов Микола Павлович (1894–1971) – астроном

64. **Коваль Ю. Ю.** Діяльність академіка М. П. Барабашова щодо організації Комісії з фізики планет Астрономічної ради АН СРСР / Ю. Ю. Коваль // Наука та наукознавство : міжнародний науковий журнал / НАН України, ДУ "Ін-т досліджень науково-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України". – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 108–129.

Узагальнено результати історико-наукового дослідження діяльності та внеску академіка АН УРСР Миколи Павловича Барабашова у формування напрямів планетних досліджень в астрономічних установах СРСР на початку 1950-х рр., розвиток яких координувала Комісія з фізики планет. Наведено факти, пов'язані з науково-дослідною діяльністю

М. П. Барабашова, розглянуті у контексті розвитку астрофізики у Харківському державному університеті у середині ХХ ст.

Бекетов Микола Миколайович (1827–1911) – фізико-хімік

65. **Іванюк О.** 190 років від дня народження Миколи Миколайовича Бекетова (1827–1911) / О. Іванюк // Миті історії: особи й події : [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 12–13.

13 січня 190 років від дня народження Миколи Миколайовича Бекетова (1827–1911) – український і російський фізико-хімік, член Петербурзької академії наук. Захистив докторську дисертацію ("Исследования над явлениями вытеснения одних металлов другими", 1865), де виклав свою теорію витіснення металів, встановив ряд активності металів, дав формулювання (дуже близьке до сучасного) закону діючих мас, описав відкритий ним метод відновлення металів (алюмінотермія). У тому ж році вперше почав читати фізичну хімію як самостійну дисципліну. Під час "харківського періоду" опублікував понад 80 наукових праць, започаткував харківську фізико-хімічну школу.

Бенардос Микола Миколайович (1842–1905) – винахідник, творець дугового електрозварювання

66. **Виноградов С.** 175 років від дня народження Миколи Миколайовича Бенардоса (1842–1905) / С. Виноградов // Миті історії: особи й події : [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 76–77.

26 липня – 175 років від дня народження Миколи Миколайовича Бенардоса (1842–1905). Світову славу Бенардосу принесло винайдення електричного дугового зварювання і різання металів – одного з найважливіших сучасних технологічних процесів. Особливо багато уваги він приділяв дуговому зварюванню вугільним електродом, яке дістало назву "Спосіб Бенардоса". Бенардоса справедливо вважають родоначальником дугового

електрозварювання, бо він накреслив головні напрями його розвитку, розробив основні принципи багатьох сучасних способів дугового зварювання. Крім того, Бенардос створив багато конструкцій зварювальних автоматів, розробив способи дугового зварювання різними електродами, дугового різання, підводного зварювання та різання, зварювання на вертикальній поверхні. Винахідник запровадив механізацію і автоматизацію зварювальних процесів, також висловив ідею зварювання в газовому струмені й під флюсом. Він винайшов оригінальні способи точкового і шовного контактного електрозварювання. Бенардосу належить також багато винаходів в інших галузях техніки, зокрема у залізничному й водному транспорті, енергетиці, військовій справі, сільському господарстві, акумуляторобудуванні, побутовій техніці.

Котельников Гліб Євгенович (1872–1944) – винахідник авіаційного ранцевого парашута

67. **Виноградов С.** 145 років від дня народження Гліба Євгеновича Котельникова / С. Виноградов // Миті історії: особи й події: [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 26–27.

18 січня – 145 років від дня народження Гліба Євгеновича Котельникова (1872–1944). Парашут РК-1 (Ранцевий Котельникова, модель перша) був розроблений протягом 10 місяців, і його перше показове випробування Гліб Котельников виконав у червні 1912 року. Спочатку 2 червня 1912 року провели випробування за допомогою автомобіля. Машину розігнали, і Котельников смикнув за спусковий ремінь. Прив'язаний за буксирувальні гаки парашут миттєво розкрився, а його сила гальмування передалася на автомобіль, змусивши стихнути двигун.

Кондратюк Юрій Васильович (1897–1942) – учений-винахідник, один із піонерів ракетної техніки й теорії космічних польотів

68. **Виноградов С.** 120 років від дня народження Юрія Васильовича Кондратюка (1907–1942) / С. Виноградов // Миті історії: особи й події: [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, 2017. – С. 60–61.

21 червня виповнилося 120 років від дня народження видатного українця – розрахунки якого лягли в основу розробки траєкторії польоту людини на Місяць (так званої "траси Кондратюка") під час американської програми "Аполон" – Олександра Гнатовича Шаргея, більш відомого як Юрій Васильович Кондратюк. Юрій Кондратюк – піонер космонавтики та ракетобудування, учений, без розробок якого американці навряд чи полетіли б на Місяць, на честь якого названі кратер та мала планета. І разом із тим він чи не єдиний науковець, який увійшов у світову історію під чужим іменем. Половину свого життя Кондратюк замітав сліди минулого, змінюючи адреси та роботи, змушений був працювати кочегаром, мастильником вагонів на залізниці, робітником на цукровому заводі. А у вільний час чаклував над кресленнями та формулами польоту на Місяць. У 1969 р. американські космонавти здійснили політ на Місяць. Керівник програми "Аполон" Джон Хуболт повідомив на весь світ, що політ американських астронавтів, посадка на Місяць і повернення назад були здійснені за розрахунками і за схемою визначного українського інженера Юрія Кондратюка, який ще 50 років тому розробив метод цього польоту.

Кудашев Олександр Сергійович (1872–1917) – інженер-конструктор

69. **Милостян Ю. Г.** Науково-педагогічна діяльність винахідника, вченого-інженера й аграрія князя О. С. Кудашева (1872–1917) / Ю. Г. Милостян // Наука та наукознавство. – Київ, 2024. – № 3 (125). – С. 93–107.

Із використанням наукових методів (історико-наукового аналізу, проблемно-хронологічного, персонально-біографічного та ін.) досліджено окремі життєві орієнтири непересічної, багатогранної особистості князя О. С. Кудашева (1872–1917) – дворянина, представника давнього, але збіднілого роду, інженера шляхів сполучення, творця і першого пілота літака, сконструйованого та випробуваного у 1910 р. у Києві.

Корольов Сергій Павлович (1906–1966) – вчений у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктор

70. **Виноградов С.** 110 років від дня народження Сергія Павловича Корольова (1907–1966) / С. Виноградов // Миті історії: особи й події : [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 10–11.

12 січня – 110 років від дня народження Сергія Павловича Корольова. Інженер, який запустив у космос перший супутник і першого космонавта, конструктор літаків, політехнік, який на старті свого професійного становлення два роки життя присвятив навчанню на механічному факультеті КПІ. Корольов зробив безцінний вклад у становлення світової практичної космонавтики. Це завдяки йому у космічний простір потрапили перший екіпаж і перша тварина. За його сприяння відбувся перший радіозв'язок між двома пілотованими кораблями. Під його керівництвом створили ряд геофізичних і балістичних ракет, реалізували польоти космічних кораблів, зокрема вперше в історії пілотовані людиною та з виходом людини у відкритий космос.

Ломиковський Василь Якович (1778–1945) – історик, етнограф, лісівник та агроном

71. **Будзар М.** 240 років від дня народження Василя Яковича Ломиковського (1777–бл. 1845) / М. Будзар // Миті історії: особи й події :

[довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 22–23.

15 січня – 240 років від дня народження Василя Яковича Ломиковського (1877–бл. 1945) – український історик, етнограф, перекладач, лісівник та агроном, родом з Полтавщини, дворянин. Нащадок генерального обозного Івана Ломиковського, прихильника гетьмана Івана Мазепи, праправнук Данила Апостола.

Мартос Борис Миколайович (1879–1988) – вчений-економіст, кооператор і педагог

72. **Барська Г. М.** Борис Мартос: штрихи діяльності на Полтавщині / Г. М. Барська, Н. М. Сиволап // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матер. ХІХ Всеукр. наук. конф. молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 22–23 трав. 2024 р. / Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т історії аграр. науки, освіти і техніки [та ін. ; редкол.: В. А. Вергунов (голова) та ін.]. – Київ ; Вінниця, **2024**. – С. 25–26.

Мацієвич Левко Макарович (1877–1910) – корабельний інженер та перший авіатор українського походження, суднобудівник

73. **Виноградов С.** 140 років від дня народження Лева Макаровича Мацієвича / С. Виноградов // Миті історії: особи й події : [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 14–15.

13 січня 140 років від дня народження Лева Макаровича Мацієвича (1877–1910) – корабельний інженер Російської імперії та перший авіатор українського походження, суднобудівник, автор проєктів кораблів, підводних човнів, протимінних заслонів, морських аеропланів тощо, український громадський і політичний діяч. Один із засновників Революційної української партії (РУП). Постійно літав на аероплані "Фарман", одержав

посвідчення авіатора № 178 (це фактично означало входження до двох сотень перших у світі льотчиків).

**Моргун Федір Трохимович (1924–2008) – учений-аграрій, економіст,
письменник і публіцист**

74. **Моргун В.** Сторіччя від дня народження Федора Моргуна: віхи долі видатного агроєколога, державного діяча і письменника / В. Моргун, П. Загребельний, К. Ситник // Історія освіти, науки і техніки в Україні: матер. ХІХ Всеукр. наук. конф. молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 22–23 трав. 2024 р. / Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т історії аграр. науки, освіти і техніки [та ін. ; редкол.: В. А. Вергунов (голова) та ін.]. – Київ ; Вінниця, **2024**. – С. 4–9.

Ім'я Федора Трохимовича Моргуна (1924–2008) – ветерана ІІ Світової війни, першоцілінника Північного Казахстану (1954–1965), колишнього очільника Полтавської області (1973–1988), першого міністра екології – співзасновника і голови Державного комітету СРСР із охорони природи (1988–1989), доктора сільськогосподарських наук, академіка НААН України, письменника-публіциста (автора понад 50 книг, більшість із яких друкувалися по 2–6 видань), кавалера ордена Ярослава Мудрого V ступеня (2004) та Міжнародного ордена Миколи Чудотворця за примноження добра на землі (2005) – відоме в Україні та за кордоном. Його ім'я стоїть в ряду видатних агроєкологів України зі світовим ім'ям.

**Огієвський Володимир Васильович (1890–1979) – фахівець у галузі
радіотехніки**

75. **Ільченко М.** Хто створив в Україні першу станцію радіомовлення? Нинішнього року Україна відзначає столітній ювілей Українського радіо [Огієвський Володимир Васильович] / М. Ільченко // Світ. – Київ, **2024**. – Жовт. (№ 39/40). – С. 3.

Еру радіомовлення в нашій державі започатковано 16 листопада 1924 року, коли в Харкові розпочала говорити до українців перша в Україні радіостанція, яку було створено за участі фахівців Київського політехнічного інституту під керівництвом Володимира Огієвського. Це справді важлива подія. Тож 21 грудня минулого року Верховна Рада України постановила відзначати ювілей на державному рівні. Але хто ж такий Володимир Васильович Огієвський? У пошуках відповіді на це запитання "Світ" звернувся до академіка НАН України Михайла Ільченка – голови Вченої ради КПІ ім. Ігоря Сікорського й учня професора Володимира Огієвського.

Огієнко Іван Іванович (Митрополит Іларіон) (1882–1972) – український науковець, єпископ ППЦ

76. **Салата О.** 135 років від дня народження Івана Івановича Огієнка (митрополит Іларіон) (1882–1972) / О. Салата // Миті історії: особи й події : [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, **2017**. – С. 18–19.

14 січня – 135 років від дня народження Івана Івановича Огієнка (митрополит Іларіон) (1882–1972). Митрополит Іларіон (світське ім'я Іван Іванович Огієнко) – український науковець, єпископ ППЦ (від 1940), предстоятель УГПЦК (від 1951), політичний, громадський і церковний діяч, мовознавець, лексикограф, історик церкви, педагог. Член Київського товариства старожитностей і мистецтв, дійсний член Наукового товариства імені Тараса Шевченка (1922).

Патон Борис Євгенович (1918–2020) – інженер та матеріалознавець

77. **Костецька М.** Академік Борис Патон. Він – автор понад 400 винаходів. Саме він автор ідеї та один із розробників методу електрозварювання м'яких тканин / М. Костецька // Історія плюс. – Львів ; Тернопіль, **2024**. – Листоп. (№ 11). – С. 6–7.

Його титули можна перераховувати дуже довго. Український науковець у галузі зварювальних процесів, металургії та технології металів, доктор технічних наук (1952); президент НАН України (1962–2020), перший нагороджений відзнакою "Герой України", директор Інституту електрозварювання імені Євгена Патона НАН України. Борис Патон – засновник галузі спеціалізованої металургії, яка базується на вдосконалених методах розплавлення металів за допомогою електрики.

Попович Олександр Сергійович (н. 1939) – науковець

78. **Вітаємо** з ювілеєм головного редактора журналу "Наука та наукознавство" : ювілеї та пам'ятні дати // Наука та наукознавство. – Київ, **2024**. – № 3 (125). – С. 170–172.

Ювілей у Поповича Олександра, доктора економічних наук, головного наукового співробітника Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, головного редактора журналу "Наука та наукознавство". Олександр Сергійович Попович розпочав працювати в Інституті досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України у 2000 р. як досвідчений фахівець у галузі організації та управління наукою. Свій творчий шлях після закінчення радіофізичного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка у 1962 р. Олександр Сергійович почав у Інституті фізики АН УРСР.

Пяртлі Костянтин Петрович (1899–1986) – економіко-географ

79. **Міхно О.** 125 років від дня народження Костянтина Пяртлі (1899–1986), економіко-географа, педагога / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, **2024**. – № 11 (80), листоп. – С. 22.

Семенов-Тянь-Шанський Петро Петрович (1827–1914) – географ, статистик та мандрівник

80. **Іванюк О.** 190 років від дня народження Петра Петровича Семенова-Тянь-Шанського (1827-1914) / О. Іванюк // Миті історії: особи й події: [довід. для студентів] / Каф. історії України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка; [упоряд.: М. М. Будзар, С. В. Виноградов, О. Л. Іванюк та ін.]. – Київ, 2017. – С. 20–21.

14 січня – 190 років від дня народження Петра Петровича Семенова-Тянь-Шанського (1827–1914) – російський географ, статистик та мандрівник; благодійник, колекціонер Під його керівництвом створено багатотомне видання "Россия. Полное географическое описание нашего отечества" (19 томів, 1899–1914), у якому 7-й ("Малороссия") і 14-й ("Новороссия") томи присвячені Україні.

Скліфосовський Микола Васильович (1836–1904) – хірург

81. **Барська Г. М.** Полтавські сільськогосподарські студії видатного хірурга Миколи Скліфосовського (1836–1904) / Г. М. Барська, В. М. Самородов // Історія освіти, науки і техніки в Україні: матер. XIX Всеукр. наук. конф. молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 22–23 трав. 2024 р. / Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т історії аграр. науки, освіти і техніки [та ін.; редкол.: В. А. Вергунов (голова) та ін.]. – Київ; Вінниця, 2024. – С. 22–24.

У 1884 р. Миколу Васильовича обрали почесним членом Полтавського товариства лікарів. У цьому ж році, за пропозицією президента Полтавського сільськогосподарського товариства А. І. Заборинського, Миколу Васильовича було обрано пожиттєвим членом цього авторитетного громадського об'єднання.

Соколовський Олексій Никанорович (1884–1959) – агрогрунтознавець

82. **Вергунов В.** Академік О. Н. Соколовський (1884–1959) – фундатор сучасного агрономічного ґрунтознавства, організатор галузевого науково-освітнього процесу в Україні (до 140-річчя від дня народження)

/ В. Вергунов // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матер. ХІХ Всеукр. наук. конф. молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 22–23 трав. 2024 р.
/ Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т історії аграр. науки, освіти і техніки [та ін. ; редкол.: В. А. Вергунов (голова) та ін.]. – Київ ; Вінниця, **2024**. – С. 9–13.

Сьогодні, в умовах повномасштабної війни, коли для українського соціуму нагальним є збереження своєї ідентичності, матеріальної та культурної спадщини, як ніколи актуальним постає проблема відродження історичної пам'яті про ті постаті, які розбудовували українські землі. Одним із таких діячів був О. Н. Соколовський, який зробив вагомий внесок у становлення та розвиток дослідної справи в галузі ґрунтознавства. На виконання постанови Верховної Ради України від 21 грудня 2023 року № 3536–ІХ "Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024–2025 роках", цього року на державному рівні відзначається 140 річниця від дня народження цієї непересічної особистості. Праці Соколовського (понад 140) присвячені вивченню фізично-хімічних властивостей ґрунту, впливу обмінних катіонів на механічні й водні властивості ґрунту, окультурення підзолистих і солонцюватих ґрунтів, ролі кальцію у збагаченні ґрунтів на гумус і фіксації в ґрунті мінеральних кольоїдів та гумусу тощо.

